

Kaljumäntykukka

Kal tallört

Hypopitys hypophegea

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Luonnehdinta

Kaljumäntykukka on lehtivihreätön ja lehdetön loiskasvi. Sen kalvakankeltainen, 15–25 cm korkea varsi on paksu ja suomuinen. Kaljumäntykukka kukkii heinäkuussa nuokkuvien ja kellomaisien kukin, joita on latvatertussa 3–6. Selvästi yleisemmästä alalajista kangasmäntykukasta (*H. monotropa*) kaljumäntykukan erottaa kukinnan perusteella. Kangasmäntykukalla on kukinnossaan 10–15 kukkaa ja sen kukinto on karvainen, kun taas kaljumäntykukan kukinto on kalju. Lisäksi kaljumäntykukan kukat ovat leveämmän kellomaiset ja syksyllä kehittyvät siemenkodat ovat pallomaisemmat kuin kangasmäntykukalla. Pystyt siemenkodat säilyvät kovaksi kuivuneessa varressa seuraavaan kesään.

Elinympäristö ja levinneisyys

Kaljumäntykukka kasvaa Ahvenanmaalla ja etelärannikolla kalkkiseutujen lehdoissa ja myös kangasmetsissä. Sitä on tavattu myös lehtokuusikoissa sekä kalkkitehtaiden läheisistä mänty- ja kuusimetsissä. Kaljumäntykukka on kalkinvaatija. Se viihtyy erityisesti pähkinäpensastoissa. Kasvin esiintymisen levinneisyysalueellaan tunnetaan melko huonosti ja tiedot kasvupaikoista ovat osin puutteelliset. Kaljumäntykukan vuotuiset kukinnan vaihtelut ovat suuria ja vähäsateisina kesinä se saattaa piileskellä maaperässä sienijuurensa turvin.

Nykytila ja uhkatekijät

Kaljumäntykukka on harvinainen ja sitä esiintyy maantieteellisesti suppealla alueella. Uhkatekijöitä ovat hakkuut ja rakentaminen. Kalkkialueilla viihtyvänä sitä saattaa uhata myös kalkinlouhinta.

Hoitosuositukset

Kaljumäntykukan kasvupaikalla tulisi välttää hakkuita. Varovaisten hakkuiden vaikutusta lajiin ei tunneta, joten kaikkien hakkuiden välttäminen on suositeltavaa. Kaljumäntykukan kasvupaikoista rehevät lehtolaikut ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteitä ei saa muuttaa esimerkiksi maanpinnan käsittelyin, ojituksin tai puustoa poistamalla. Lehtojen vapaaehtoiseen suojeluun on mahdollista hakea rahoitusta METSO-ohjelman kautta.

Lähteet

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.). 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 656 s.
- Laine, U. 1997. Kaljumäntykukka – kal tallört. Teoksessa: Rytteri, T. & Kettunen, T. (toim.). Uhanalaiset kasvimme. Suomen ympäristökeskus ja Kirjayhtymä Oy, Helsinki. S. 193.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005. Suuri Pohjolan kasvio. Suom. Vuokko, S & Väre, H. Tammi, Helsinki. 928 s.

Kuva: Esa Ervasti